

สัมพันธภาพในครอบครัวกับการพัฒนาประสิทธิภาพสมาชิกของสังคม

ดร.โสภา ชูพิกุลชัย ชปัลมันน์ *

สัมพันธภาพ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายไว้ว่า ความผูกพัน ความเกี่ยวข้องกัน

ครอบครัวคือสถาบันแรกที่สร้างบุคลิกภาพให้แก่เด็ก บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งหมายความถึงลักษณะทางร่างกาย และคุณภาพทางจิตใจด้วย เด็กจะถูกหล่อหลอมให้มีเจตคติอย่างไร คิดอย่างไร ย่อมได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดคุณธรรม ศีลธรรม ให้สามารถแยกได้ระหว่างความถูก/ผิด บาป ชั่ว และสิ่งเลวร้าย รู้จักหลีกเลี่ยงการทำความผิด

ครอบครัวจะอบอุ่นมั่นคงไม่เปราะบาง หากสมาชิกในครอบครัวผูกพันกันด้วยสายใยแห่งความรัก สายใยแห่งความรัก ฟังแล้วดูอบอุ่นมาก แต่กลับเป็นสายใยที่เต็มไปด้วยพลัง การจะประคองสายใยแห่งความรักให้อยู่คงทนได้นาน จะต้องรู้จัก “ศิลปะการผูกรัก”

“การผูกรัก” คืออะไร การผูกรักคือการถนอมความรักให้ทั้งคู่ (สามี-ภรรยา) ครองรักกันได้ยาวนาน อันเป็นการนำไปสู่การมีครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า “ครอบครัว” มีบทบาทสำคัญต่อการรับผิดชอบ สร้างสมาชิกในสังคมให้ได้เติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นกำลังของสังคม อันเป็นการช่วยป้องกันและลดการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันจะนำไปสู่การสร้างปัญหาให้แก่สังคม

เด็กต้องการความรักความอบอุ่นจากครอบครัว เพราะฉะนั้น บทบาทที่สำคัญยิ่งของครอบครัว คือการให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว ให้การปลูกฝังอบรมทางด้านจริยธรรม คุณธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมอันดีงาม เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข เป็นกำลังสำคัญของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ด้วยกลวิธี “ผูกรัก” ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ด้วยการสร้างให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน หากครอบครัวใดไม่สามารถ

* นายกราชบัณฑิตยสภา, ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ประเภทวิชาจิตวิทยาบุคลิกภาพและการให้บริการปรึกษา สาขาวิชาจิตวิทยา บรรยายในการประชุมคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาความรู้ทางจิตวิทยาและสังคม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๐ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐

“ผูกรัก” ไว้ได้ จะนำไปสู่การบาดเจ็บทางใจซึ่งกันและกัน ทะเลาะเบาะแว้ง ระวังกันอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของ “ลูก” นำไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้น ความรักความอบอุ่นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างขั้นพัฒนาการตามวัยในวัยเด็ก ดังนั้น การจะป้องกันหรือลดปัญหาสังคมต่าง ๆ ลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการหนึ่งก็คือ “สร้างสำนึกธรรม” ให้เกิดขึ้นในครอบครัวด้วยการ “ถนอมรัก” และ “ผูกรัก”

หน้าที่และความสำคัญของครอบครัว

๑. เป็นแหล่งสร้างสมาชิกใหม่ ให้กำเนิดทายาทเพื่อสืบสกุล
 ๒. ให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว
 ๓. หล่อหลอมอบรมบ่มนิสัย เพื่อให้สมาชิกตัวน้อย ๆ ของสังคมเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม
 ๔. ส่งเสริมความเจริญเติบโตส่วนบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
 ๕. สร้างความเป็นปึกแผ่น มั่นคงของครอบครัว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมความสำนึกอันดีให้เกิดขึ้นระหว่างญาติมิตร
 ๖. เสริมสร้างสมาชิกของครอบครัวให้เติบโตขึ้นมา มีบุคลิกภาพเป็นตัวของตัวเอง มีอิสรภาพ มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งดีสิ่งชั่ว กล้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
 ๗. กำหนดบทบาทและสถานภาพที่เหมาะสมให้กับสมาชิกใหม่ เพื่อให้สามารถรู้บทบาท และแสดงได้ถูกบทบาทเมื่อโตขึ้น
- “ความรักความอบอุ่นจากครอบครัว” เป็นสิ่งที่เด็กทุกคนต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ๑-๖ ปีแรกของชีวิต ซึ่งทางจิตวิทยาถือว่าเป็นช่วงสำคัญยิ่งของการปลูกฝังการเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพให้แก่สังคม และเป็นผู้ที่มีจิตสำนึก ช่วงนี้เป็นช่วงที่ภาวระตามขั้นพัฒนาตามวัยมีความสำคัญมาก จะต้องได้รับการเสริมขั้นพัฒนาปลูกฝังลงลึกไว้ในจิตใจ สำหรับเป็นมาตรการควบคุมการกระทำพฤติกรรมเมื่อเติบโตขึ้น ให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของครอบครัว คือ พ่อแม่ ให้รักใคร่ปรองดองกันมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พ่อแม่ต้องช่วยกันเสริมสร้างและสนับสนุนให้ภาวระตามขั้นพัฒนาตามวัยดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

ความเป็นตัวของตัวเองจะพัฒนาในช่วง ๑ ปีแรกของชีวิต ติดตามมาด้วยการเรียนรู้ สิ่งที่ถูก สิ่งที่ไม่ถูก อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ในช่วงปีที่ ๒ ของชีวิต การพัฒนาด้านอารมณ์ ความมีเหตุ

มีผล ใช้เหตุผลเป็นสิ่งช่วยในการตัดสินใจ ไม่ใช่ใช้อารมณ์ ซึ่งจะพัฒนาในช่วง ๓ ปีแรกของชีวิต การเรียนรู้บทบาทของตนเองในช่วงอายุ ๔-๕ ปี เรียนรู้เกี่ยวกับการเข้าใจความแตกต่างระหว่าง “ชาย” (พ่อ) ผู้แข็งแรง เข้มแข็ง ปลอดภัย หากได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อ เพื่อที่จะเรียนรู้และปลูกฝังความรู้สึกดังกล่าวผ่านทางพ่อ เพศชายผู้เข้มแข็ง มันคง ไม่ต้องกลัวอะไร เด็กชายจะใกล้ชิดแม่ เพื่อปลูกฝังความรู้สึกนิ่มนวล เอื้ออาทรผ่านจากแม่ผู้ใจดี ผู้ที่ทำให้เราคลายทุกซีได้

“มิกกี พิสโตริอุส” (Micki Pistorius, 2002) นักเขียนผู้มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา ได้เขียนบรรยายความรู้สึกของตนในช่วงอายุดังกล่าวในหนังสือไว้ว่า... “ฉันจำได้ว่า พ่อพาฉันไปสระว่ายน้ำ สอนฉันให้ว่ายน้ำเป็นครั้งแรก พ่อจับแขนฉันไว้ให้ฉันว่ายน้ำ ฉันรู้สึกมั่นใจมาก ไม่รู้สึกกลัวเลย เพราะแขนที่แข็งแรงของพ่อจับฉันไว้ ถึงแม้พ่อกับแม่จะแยกทางกัน แต่พ่อก็ยังเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตฉัน เป็นบุคคลที่ทำให้ฉันเกิดความเข้มแข็ง เมื่อนึกถึงพ่อ... พ่อคือพ่อที่ทำให้ฉันเกิดความเข้มแข็งตลอดไป...”

ความรักใคร่กลมเกลียวกันของพ่อแม่มีผลต่อสุขภาพของเด็กเป็นอย่างมาก เด็กที่มาจากครอบครัวที่ผูกพันกันมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คือพ่อแม่รักใคร่กลมเกลียวกัน เข้าใจกัน อยู่ด้วยกันอย่างมีเหตุมีผล ทำให้เด็กมีความสุข มีความใกล้ชิดพ่อแม่ มีสุขภาพจิตที่ดี มองโลกในแง่ดี มีความอบอุ่นใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุมีผล โอกาสที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ผิดมีน้อยมาก เด็กจะรับแต่สิ่งดีงามทำให้เติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เมื่อเติบโตขึ้นเด็กที่มีประสิทธิภาพก็จะเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

สมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม ประกอบด้วย

๑. ด้านร่างกายและด้านจิตใจ คือเป็นบุคคลที่เข้มแข็ง มีจิตใจที่มุ่งมั่น มีความกระฉับกระเฉง คล่องแคล่วว่องไว มีสุขภาพจิตที่ดี มองโลกในแง่ดี เข้าใจคน สามารถที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีคุณภาพ ไม่หวั่นไหวเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา

๒. ด้านสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาดทันคน มีปฏิภาณ ไหวพริบดี มีความมั่นใจ เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบได้สำเร็จจุล่งลงได้ด้วยดี

๓. ด้านอารมณ์ มีความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ของตนเองได้ ไม่ท้อแท้ง่าย ถ้าที่จะตัดสินใจ ควบคุมความรู้สึกและการแสดงออก

ของตนเองได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดี มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงลงได้อย่างมีคุณภาพ ยอมรับตนเอง ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง มีคุณธรรม มีความมั่นคงทางอารมณ์ กระตือรือร้น กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง เคารพกฎระเบียบ

๔. ทางด้านสังคม เคารพกฎระเบียบ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นนักประชาธิปไตย กล้ารับคำติชม มีกตัญญูในชีวิต หากสังคมใดสมาชิกของสังคม มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ สังคมนั้นย่อมก้าวหน้า เป็นสังคมที่สงบสุข เอื้ออาทรต่อกันและกัน ปัญหาสังคมก็จะเบาบางลงอย่างแน่นอน ทำได้ไม่ยาก ไม่ต้องตั้งงบประมาณ ในการทำเพียงแต่สร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นภายในครอบครัวด้วยการผูกรัก ถนอมรัก ผลแห่งการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อภายในครอบครัวจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคมนั้น ๆ.

บรรณานุกรม

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : บริษัท
ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน). ๒๕๕๔.

Pistorius, Micki. **Catch Me a Killer. Serial Murders: a Profiler's True Story.** London:
Penguin Books.